

Kauppaoppilaiden suomalainen humala

Klaus Mäkelä—Matti Virtanen

Tausta ja kysymyksenasettelu

Tämän artikkelin tavoitteena on kuvata suomalaisen juomakulttuurin erityispiirteitä sen mukaan, miten suomalaiset jäsentävät juomista ja humalaa. Emme niinkään tavoittele alkoholia koskevia asenteita ja uskomuksia. Emme liioin yritä kartoittaa, mitä ”alkoholi ja humala suomalaisille merkitsevät”. Pikemmin haemme niitä luokituksia ja vastakkaisuuksia, joiden varassa suomalaiset jäsentävät suhdettaan alkoholiin ja joiden varassa suomalaisen humalakäyttäytyminen ja puhe viinasta on toiselle suomalaiselle kulttuurisesti ymmärrettävää.

Eri maiden juomatavoissa on suuria eroja, ja alkoholinkäytön kulttuuriset erityispiirteet elävät sitkeästi yli suurtenkin rakennemuutosten. Nämä erityispiirteet näyttävät olevan osa sitä etnisen ominaislaadun ydintä, joka muokkaantuu perheen ja pienryhmien vuorovaikutuksessa. Juomatavoissa tihtyvät kullekin kulttuurille ominaiset tavat jäsentää miehen ja naisen välinen suhde, luonnon ja kulttuurin vastakkaisuus, itsesääntelyn ja ulkoisen valvonnan suhde ja ylipäättäen minän, peiliminän ja yhteisön väliset suhteet. Alkoholinkäyttö on rakenteellisesti pinnallinen mutta kulttuurisesti syvä ilmiö.

Kohteena on yksi maa ja yksi päihde, mutta ajatustausta on vertaileva. Kun nostamme piirteitä kuvattaviksi, olemme piilevästi suhteuttaneet ne tietoihimme ja arveluihimme siitä, miten ranskalaiset tai amerikkalaiset puhuvat alkoholista ja miten LSD:n tai hampun käyttäjät kertovat päihtymyksestään.

Kohderyhmän paikantaminen

Vaikka olemme kiinnostuneita suomalaisesta humalasta, emme voi tutkia suomalaisuutta yleensä, vaan meidän on päästävä

käsiksi joihinkuihin nimenomaisiin suomalaisiin. Koska ihmisen sosiaalinen asema ja elinolot vaikuttavat siihen, miten hän kulttuurinsa kohtaa ja miten hän sitä edustaa, on tärkeätä määrittää tutkittava ryhmä niin yksiselitteisesti kuin mahdollista. On köyhiä ja rikkaita suomalaisia ja on uudenaikaisia ja vanhanaikaisia suomalaisia. Kohderyhmän yhteiskunnallinen paikantaminen auttaa ymmärtämään, minkältaisista suomalaisista oikein on puhe. Toiseksi kohderyhmän tarkoituksenmukainen määrittäminen vaikuttaa siihen, miten helppoa on erottaa ja tavoittaa vertailukelpoisia vastinryhmiä muista kulttuureista.

Valintamme kohderyhmäksi olivat kauppaoppilaitosten oppilaat. He tulevat ensinnäkin sijoittumaan työelämässä kierron tai tietotyön alueelle, sen hierarkian keskivaiheille. Tietotyötä tekevät kaikki ne, jotka tavalla tai toisella keräävät, käsittelevät, tulkitsevat tai tuottavat tietoa. Tietotyö on Suomessa kuten useimmissa teollisuusmaissa nopeasti kasvava lohko (Kortteinen 1985), joten sen edustajia voi sanoa kulttuurisesti nouseviksi, moderneiksi.

Toiseksi kauppaoppilaitosten oppilaat muodostavat sisäisesti yhtenäisen ryhmän. He ovat riittävän vanhoja, jotta he ovat ehtineet sosiaalistaa ympäröivään kulttuuriin; heitä tuntuvasti nuoremmat vasta opettelevat suomalaisiksi. Toisaalta he ovat riittävän nuoria: perhe ja työelämä eivät vielä ole erilaistaneet heitä.

Aineiston keruu ja käsittely

Tutkittavat poimittiin kahden keskisuuren kaupungin, Tampereen ja Lappeenrannan, kauppaoppilaitoksista. Näiden koulujen ylioppilasosastojen ylimpien vuosikurssien oppilasluetteloista poimittiin tasavälisesti umpimähkäinen lista nimiä, ei tilastollisen edustavuuden vaan variaation turvaamiseksi.

Poiminta ositettiin sukupuolen mukaan niin,

että tyttöjä ja poikia listattiin yhtä monta, vaikka oppilaiden suuri enemmistö oli tyttöjä. Kummallakin paikkakunnalla toimi haastattelija. He lähettivät valituille ensin kirjeen, jossa selostettiin tutkimuksen luonnetta ja kerrottiin ainoan valintakriteerin olevan, että haastateltavat käyttävät alkoholia ainakin kerran kuu-kaudessa (alkoholikokemusten turvaamiseksi). Raittiita tai liian harvoin juovia osui listalle 17 ja kieltäytyneitä oli 5. Kaikkiaan haastateltiin 13:a poikaa ja 13:a tyttöä. Aineisto kerättiin helmi—maaliskuussa 1985. Lappeenrannassa haastattelut teki Marjatta Jaatinen ja Tampe-reella Kauko Tuovinen. Tutkimuksemme kan-nalta on tärkeä todeta, että vastausten rakenne ei eronnut paikkakunnan eikä haastattelijan sukupuolen mukaan.

Haastattelut kestivät noin tunnin. Aluksi haastateltava täytti lyhyen kirjallisen esikyse-lyn, jossa tiedustellaan koulutusta, asumis-muotoa, vanhempien koulutusta, perhesuh-teita ja alkoholinkäyttöä.

Varsinainen haastattelu rakentui seuraavien neljän peruskysymyksen varaan:

1. Millainen on onnistunut juomistilanne? Mitä olen-naisia piirteitä siihen liittyy?
2. Millainen oli elämäsi paras humala?
3. Millainen on epäonnistunut juomistilanne? Millai-sia olennaisia piirteitä siihen liittyy?
4. Kuvittele, että kaikki tapahtuisi juuri niin kuin haluat ja että saisit alusta loppuun niin onnistuneen humalakokemuksen kuin ikinä voisit toivoa. Millainen se olisi?

Nämä kysymykset haastattelija kysyi sana-tarkasti, mutta tuki sen jälkeen haastateltavan oma-aloitteista kerrontaa.

Haastattelut otettiin kokonaan nauhalle. Lisäksi haastattelijat tekivät kustakin haastat-telusta 3—5 liuskan tiivistetyn raportin, johon ydinilmaisut kirjattiin sanatarkasti. Raportin alkuun haastattelijat kirjasivat lyhyen luon-nehdinnan haastateltavan esiintymisestä ja olemuksesta.

Analyysi lähestyy haastatteluja kulttuuri-sina tuotteina, samalla tavoin kuin tutkittaisiin kirjoja, elokuvia tai maalauksia. Emme pyri tulkitsemaan kutakin haastattelua kokonais-valtaisesti yhden ja saman yksilön puheena, vaan käsittelemme aineistoa kysymys kerral-laan. Leikkaamme siis aineistomme irti sekä

haastattelutilanteesta että haastatelluista yksi-löistä. Emme tyyppitele yksilöitä, vaan haemme luokituksia ja jäsennyksiä, joiden varassa haastateltavat pohtivat suhdettaan juomiseen ja humalaan.

Esimerkki voi valaista analyysin lähestymis-tapaa. Kati Mustolan tutkimuksessa (julkaise-maton aineisto vuodelta 1981) ammattikoulu-laisilta kysyttiin, missä he yleensä juovat. Var-sin monet vastauksista olivat tyyppiä ”yleensä ulkona”, ”sekä sisällä että ulkona”, ”aika usein sisällä”. Meidän kannaltamme tärkeintä ei olisi laskea, kuinka moni ammattikoulujen oppilaista juo ulkona ja kuinka moni sisällä, vaan miettiä juomispaikkojen luokittelujärjes-telmää tai topologiaa vertailevasta näkökul-masta. Jokin toinen maa tai toinen väestö-ryhmä olisi tuottanut toisenlaisen paikkajärjes-telmän: ”kotona” ja ”ravintolassa” vastakkain tai ”kotona” ja ”ystävien luona” vastakkain tai ”keittiössä” ja ”olohuoneessa” vastakkain tai ”lähiöpubissa” ja ”keskustan tanssiravinto-lassa” vastakkain.

Aineiston keruun lopettamisen kriteerinä ei ollut tilastollisen päättelyn turvallisuus vaan aineiston kylläntyminen, se että uudet haas-tattelut eivät enää tuoneet lisäpiirteitä. Kuit-tenkin myös kvalitatiivisessa analyysissä jon-kin erottelun tai ulottuvuuden tärkeyden yksi kriteeri on sen yleisyys. Siksi liikkeelle lähdet-tiin niistä erotteluista, jotka esiintyivät useim-missa vastauksissa. Mutta kaikki erottelut eivät tietenkään tule esille jokaisessa haastatte-lussa, aivan samoin kuin kaikki kieliopin sään-nöt eivät käy ilmi yhdessä lausumassa.

Iso ongelma on se, millä perusteella puhumme yhdestä ja kaikille yhteisestä luokit-telujärjestelmästä. Ihmisethän ovat erilaisia ja suhtautuvat eri tavoin alkoholiin. Mitä perus-teita on väittää, että vain heidän suhtautumi-sensa sisältö vaihtelee mutta eivät niiden takana olevat erottelut? Esimerkiksi jos aineis-tossa olisi joku pahasti alkoholisoitunut haas-tateltava, millä oikeudella voisi väittää, että hänen vastauksensa nousevat samasta kulttuu-risesta logiikasta kuin muiden? Ongelmaa havainnollistaa seuraava lainaus tutkimuksen työpäiväkirjoista:

”Vastaaja vaikuttaa aseista riisuvan rehelliseltä. Onko kyseessä ujon pojan haastattelijaan samaa terapeuttis-

luontoinen luottamus vai suomalaiselle kulttuurille tunnusomainen valmius puhua omasta avuttomuudesta ja viinan roolista sen korjaamisessa? Itse olen valmis lukemaan haastattelua suomalaisuutena pikemmin kuin ujon persoonan terapiasuhteena, mutta kai korjaisin näkemystäni jos saisin tietää että haastateltava on joidenkin piirteiden varassa kolmen keskihajonnan päässä keskiarvosta, siis jos en enää voisi katsoa että hän puhuu kuin puhuu koska on suomalainen vaan koska on neurootikko.”

Tähän metodiseen ongelmaan ei ole sitovaa ratkaisua. Voimme vain todeta, että aineistomme tosiaan on varsin homogeeninen. Ulottuvuusjärjestelmän rakentamisen jälkeen luimme aineiston uudelleen haastateltava kerrallaan saadaksemme kuvan kustakin yksilöstä. Tämä tarkistus ei horjuttanut kuvaa yhdestä ja yhtenäisestä kulttuurisesta jäsenysten järjestelmästä.

Analyysi on kvalitatiivinen eikä perustu yksiselitteisesti toistettavissa oleviin operaatioihin. Erottelut ja kuvausdimensiot nousevat itse aineistosta, mutta analyysia ohjaa esiymmärrys, joka vertailee aineiston kuvauksia muilla aineilla tuotettuihin päihtymyksiin, Aleksis Kiven tuotannon perisuomalaisiin humaloihin (Viikari 1980) ja siihen, minkälaisia vastauksia voisi saada keskieurooppalaisilta nuorilta. Tämä esiymmärrys on tarpeen muun muassa siksi, että voitaisiin kiinnittää huomiota siihen, mitä aineistossa *ei* ole.

Analyysi koskee kahdensuuntaisia erotte-luja. Kiinnitämme ensinnäkin huomiota siihen, miten haastateltavat luokittelevat juomistilanteita, minkälaiden piirteiden varassa he erottelevat erityyppisiä juomiskertoja. Toiseksi pyrimme katsomaan, miten juomistilanteet ja humalan maailma erottuvat muusta elämästä ja selvästä maailmasta.

Kysymyksistä kaksi koskee juomistilanteita yleensä ja kaksi nimenomaan humalaa. Onnistunutta juomistilannetta koskeva kysymys oli alun perin tarkoitettu neutraaliksi haastattelutekniseksi johdannoksi, jotta emme suoraan olisi edellyttäneet, että kaikki vastaajat olisivat kokeneet rajuja humaloita. Humalakysymyksen toivoimme kirvoittavan tarinoita, joiden rakennetta sitten olisimme analysoineet. Tältä osin lomake toimi huonosti. Aidosti kertomuksen muotoisia vastauksia tuli liian vähän, jotta niiden rakennetta olisi voitu käsitellä. Kävi kuitenkin ilmi, että onnistunutta tai epäonnis-

tunutta juomistilannetta ja parasta humalaa kuvataan eri ulottuvuusjärjestelmissä. Järjestelmät eivät ole keskenään ristiriitaisia, mutta ne antavat koordinaatteja juomisen kahdelle kulttuuriselle paikalle. Erot eivät liity humalaan, sillä humala on vahvasti läsnä kummasakin kuvailujärjestelmässä. Erot liittyvät siihen, mihin humala suhteutetaan.

Analyysin esiin nostamaa nykyaikaisen nuoren suomalaisen tapaa puhua juomisesta ja humalasta voidaan sitten verrata ”perinteisestä” suomalaisesta humalasta vallitsevaan kuvaan ja arvioida sitä, kuinka pitkälle käsitys suomalaisen humalan omalaatuisuudesta pitää edelleen paikkansa (ks. Mäkelä 1971; Falk & Sulkunen 1980; Virtanen 1982; Paakkanen 1983).

Tutkittavien elämäntilanne

Analyysin taustaksi on kuvattava sitä yhteiskunnallista paikkaa, jossa tutkittavat kohtaavat suomalaisuuden. Kaikki haastateltavat käyvät koulua keski-suudessa sisämaan kaupungissa, ja suurin osa on elänyt ikänsä kaupungissa; vain 7 vastaajaa on viettänyt osan elämänsä maaseudulla. Koulukaupunki on hyvin monille myös kotikaupunki, ja peräti 16 asuu vanhempiansa luona; loput 10 asuvat omassa asunnossa, alivuokralaisina tai asuntolassa.

Valtaosa haastateltavista on 20—23-vuotiaita; tätä vanhempia on vain 4, joista vanhin on täyttänyt 28 vuotta. Yksikään vastaajista ei ole naimisissa, mutta 6 heistä elää avoliitossa ja 13 seurustelee vakituisesti.

Kaikki haastateltavat ovat suorittaneet ylioppilastutkinnon. Heidän isiensä koulutus on selvästi alhaisempi mutta ylittää edellisen sukupolven keskitason: 14:llä on kansakoulupohja tai vajaa keskikoulu ja 12 on käynyt vähintään keskikoulun; kaksi isää on suorittanut korkeakoulututkinnon.

Alkoholia tutkittavat käyttävät harvaksen, kerran kuukaudessa tai muutaman kerran kuukaudessa. Vain 4 juo kerran viikossa tai useammin.

Koulutusjärjestelmän ison murroksen tutkittavat ovat eläneet sikäli omakohtaisesti, että he kuuluvat vielä niihin sukupolviin, joilla on pitempi koulutus kuin vanhemmillaan. Elin-

keinorakenteen murros sitä vastoin on heidän kannaltaan jo historiaa, ja aika harvalla on omia kokemuksia maatalous-Suomesta.

Koulunkäynnin lisäksi tutkittavien elämää sävyttää parinmuodostus, mutta perheiksi he eivät vielä ole asettuneet. Valmistuttuaan he tulevat sijoittumaan kaupallisiin palvelutehtäviin, ja ainakin osa voi odottaa pääsevänsä keskiluokkaiselle nousu-uralle.

Kaikkiaan tutkittavamme ovat kaupunkilaisia, nykysuomalaisia, keskiluokkaisia nuoria aikuisia. Aleksis Kiven talonpojista ja Kahdeksan surmanluodin pienviljelijästä he ovat hyvin kaukana. He ovat siis sopiva kohdejoukko, kun lähdemme katsomaan, missä määrin suomalainen viinapää on muuttunut ja muuttumassa.

Onnistunut juomistilanne ja puhdas seurallisuus

Tässä jaksossa esittelemme aineiston erotteludimensiot niitä juuri kommentoimatta. Erottelujen tulkintaan palaamme myöhemmin. Lainausten perään liitettyjen tunnustietojen ensimmäinen osa ilmaisee kaupungin ja haastateltavan numeron, toinen osa ilmaisee sukupuolen ja iän.

Juomistilanteen onnistumisen tai epäonnistumisen ensimmäinen määrittäminen tapahtuu juodun määrän perusteella.

”Se on semmonen ett kukaan ei ota liikaa.” (T 1; N 21)

”Se on sellanen että on hauskaa, ettei se mee liian pitkälle se juominen, et tulis väsynyt ja paha olo.” (L 5; M 24)

Koska humalan tehtävänä on palvella hauskanpitoa, yksin juominen on pois suljettu vaihtoehto, ei niinkään siksi, että se olisi paheksuttavaa, vaan siksi, että yksin ei voi olla seurallinen, vapautua, pitää hauskaa. Yksin humala ”menee ihan hukkaan”.

”Ei miun mielest siin oo mitää olla yksin huoneessa ja sitte käyttää alkoholia.” (L 3; M 23)

”En mie käsität et joku haluaa kotona yksiksee istua ja ryyppätä, ei siin oo mitään järkeä, menee ihan hukkaa.” (L 8; N 28)

Juomaseura luokitetaan tuttuuden ja vierauden mukaan.

”Jotain tuttuja, semmosia joitten kans yleensä muutenkin on ja joitten kans viihtyy.” (T 1; N 21)

”Hyvää seuraa, jotka tuntee. Ihan tuntemattomien kanssa on jo vaikeempaa. Tai saahan sitä silläkin tavalla seuraa.” (L 5; M 24)

Usein myös seuran hyvyys kuitenkin määrittellään itse juomisella.

”Hyvä seura on erittäin tärkeä. Se tarkoittaa sitä ettei kukaan ota liikaa ja ettei ittekään ota liikaa.” (T 3; M 21)

Seuran optimikokoa punnitaan seuraavaan tapaan.

”Ei liian pieni, ei liian isokaan, viis, kuus.” (T 3; M 21)

”Se voi olla sanotaan neljästä ylöspäin. Alle kymmenen jää kumminkin.” (T 11; M 23)

Juomistilanteita luokitellaan myös sen mukaan, onko mukana sekä poikia että tyttöjä.

”Joskus olis kiva lähtee tyttöporukassaki mut se on aina semmosta pelkkää kakatusta. Jos pelkät naiset istuu kaljalla ja kittaa kaljaa niin siitä ei tuu mitään, siinä ei kuuntele kukaan.” (T 1; N 21)

Oman juomaseuran ulkopuolisia mainitaan harvoin ja tällöin etupäässä ilonpitoa häiritsevän kontrollin lähteenä.

”Sitten ehkä ravintoloissa jos siellä on huono tarjoilu taikka jotain typerää porukkaa.” (T 3; M 21)

Juomispaikoiksi erotellaan oma asunto, toisen koti, erityyppiset ravintolat ja kesämökki. Vaihtoehdot suhteutetaan puhtaan seurallisuuden toteutumismahdollisuuksiin.

”Kyllähän sit voi kapakassaki olla. En mä kyllä mihinkään diskoon tai yökerhoon lähe. Siellä ei voi puhua.” (T 1; N 21)

”Ravintola tietysti menee. Kotipirskeet miss on hyvä porukka nii se on kaikkein paras juhla.” (T 3; M 21)

Onnistunut juomistilanne edellyttää myös sopivaa lähtövirettä.

”Semmonen hyvä mieliala, ettei suruunsa ruppee juomaan, juo iloonsa, että tosiaan pystyy sitte rentoutumaan.” (T 9; M 23)

”Jos on pahalla tuulella kun alottaa juomaan niin ei sitä varmaan paremmalle tuulelle ainakaan tu, kännissä ku on niin sitä rupee suurenteleen niitä ongelmia, käpertyy semmoseen itsesääliin.” (T 14; N 21)

Onnistunutta juomistilannetta ei liitetä erityisiin rituaaleihin tai juhlimisen aiheisiin. Aineistossa on vain yksi poikkeus:

”Ehkä joku semmonen teema minkä vuoks sitä otetaan ett ku on onnistunut tentti tai joku muu sellanen, sillai ett niis on hienompaa jos on joku minkä kunniaks otetaan.” (T 14; N 21)

Juomien laatuun ei kiinnitetä mitään huomiota eikä ruokaa mainita onnistuneen juomistilanteen osana. Vain kaksi naista poikkeaa tässä muista.

”Viinikii maistuu hyvän ruuan kans vielä parem-malta.” (L 8; N 28)

Juomisen tasatahtisuus on tärkeä erottelu-kriteeri. Tarvitaan erityisiä perusteita, jotta joku voisi poiketa ryhmän vauhdista.

”Jos otetaan niin kaikki ottaa suunnilleen yhtä paljon, tasaseen tahtiin. Tietty on aina niitä jotka on kuskeina ja muuta mutta se on ihan ymmärrettävää.” (T 2; M 22)

”Sillai et kaikki on ottanu vähän, ettei kukaan jää seuraamaan tai tarkkailemaan toisia. Tietyst jos joku juo oikein paljo ja huomio keskittyy sen hoitamisee et selviiks se hengissä tosta, ni se pilaa koko homman.” (L 7; N 21)

Onnistunut juomistilanne on siis ennen kaikkea seurallista jutustelua:

”Et puhutaa ja pijetää vähä hauskaa. Yks heittää yhen vitsin väliin eikä tartte ain sitäkää, naurattaa välillä kyl ihan älyttömätki asiat.” (L 2; N 21)

”Ei välttämättä tartte olla mitään asiaa, se kyl syntyy siin itestää, vähä ku ottaa ni rupee tulemaan aiheesta ku aiheesta.” (L 6; M 21)

Juomistilannetta uhkaa ennen muuta kaikki se, mikä haittaa puhdasta seurallisuutta. Nämä uhat liittyvät säännönmukaisesti omaan ja toisten alkoholinkäyttöön: tulee paha olo tai alkaa sammaltaa, oksentaa tai sammuu, tulee riitoja ja rähinää, alkaa miettiä omia ongelmia, masentuu. Onnistunut juominen määritellään usein negaation avulla, sillä että itsekontrollia ei ole menetetty. Kontrollin menettämisen tunnusmerkit vedetään varsin korkealle. On suorastaan uuvuttavaa lukea, miten nämä valppaat, toimeliaat ja kaikin tavoin yhteiskuntakelpoiset suomalaiset toinen toisensa jälkeen luettelevat tappelut, oksentamisen ja sammumisen juomisen väistämättöminä riskeinä.

”Rupee ruuansulatuskin toimimaan vastasuuntaan, joutuu oksentelemaan tai tämmöstä.” (T 9; M 23)

”Tämmöset tappelut on yleensä semmosia jotka pilaa.” (T 3; M 21)

”Sillo ku mennää porukalla ottamaan ni joku sammuu tai sitä joudutaa raahaamaa mukana, siit menee koko maku pois ja seuraavan päivän huono olo on aika epäon-nistunut.” (L 6; M 21)

”Että juodaan liikaa, se on ykkönen varmaan. Itteltä menee muisti ja tulee huono olo.” (T 2; M 22)

”Ensimmäisenä on ainaki se että mua rupee okset-taan.” (T 12; N 22)

”Tuli paha olo. Ja nukutti sen jälkeen vähän liikaa. Se niinku katkes.” (T 13; N 21)

”Et on juotu liikaa ja sitte sammuu johokii tai sitte ei pysty hallitsemaan omaa käyttäytymistä.” (L 10; N 27)

Oman itsen ja toisten aiheuttamia häiriöitä pidetään täysin samanarvoisina vaihtoehtoina. Tässä haastateltavat eivät käytä minkäänlaista erotteludimensiota minä—muut. Jo ilmaisujen kieliopillinen rakenne on sellainen, että se viit-taa yhtäläisesti itseen ja kaikkiin muihin, ja lomittaiset ilmaukset saattavat viitata vuoroin puhujaan ja vuoroin muihin juomaseuran jäse-niin.

”Ylimalkaan se on sellane että jos minä otan liikaa taikka joku seurasta ottaa liikaa, siitä joutuu sitte huoleh-timaan.” (T 3; M 21)

”Sit se menee siihe et joku toine tai ite käy haastaa riitaa, sit tulee itkutilanteita.” (L 2; N 21)

”No jos ite tai toine suuttuu jostain syystä tai jompi-kumpi on juonu liikaa, joku on seurassa juonu liikaa tai on semmone tyyppi mukana joka on aggressiivinen humalassa, se vaikuttaa kaikkii.” (L 7; N 21)

Edellä esitetyt lainaukset perustuvat koko aineiston yksityiskohtaiseen läpikäyntiin. Vas-tauksista eroteltiin kaikki onnistunutta tai epä-onnistunutta juomiskertaa koskevat lausumat, ja ne oli kaikki helppo sijoittaa joihinkin edellä esitettyihin ryhmiin. Itse ryhmät ovat päälle-käisiä, ja jotkin lausumat saattavat koskea samanaikaisesti useata teemaa, mutta mitään muita kuin edellä käsiteltyjä luokittelu-ulottu-vuuksia lausumat eivät koske. Ei ole aihetta kuvitella, että yksi lyhyt haastattelu tavoittaisi luokittelujen ja puhetaipojen kaikki vivahteet. Sen sijaan voimme kyllä luottaa siihen, että kohderyhmän käyttämät perusdimensiot tulevat aineistossa ilmi.

Paras humala ja arjen murtuminen

Haastateltavat juovat suhteellisen harvoin, mutta raju juominen ja sen seuraukset ovat heille tuttuja. Silti onnistuneiden ja epäonnistuneiden juomistilanteiden kuvailujärjestelmä osoittaa, että ne ovat osa haastateltavien yleistä elämänmenoa, eivät poikkeustilanteita. Juomisen tavoitteita ovat hauskuus ja seurallisuus. Parhaiden humaloiden tarkastelu tuo kuitenkin kuvaan uusia erotteluja.

Paras humalakokemus sijoittuu selvästi normaalista arkielämästä erilliseen tilanteeseen. Yleensä kyseessä on jokin erikoisjuhla: penkinpainajaiset, valmistujaiset, jokin suomalainen kansanjuhla (vappu, juhannus) tai kesäinen viikonloppu. On väljästi aikaa eikä pakkoja seuraavana päivänä, ja pyrkimyksenä on tasainen, jatkuva humala.

Myös näitä kokemuksia hallitsee suhde muihin ihmisiin ja pyrkimys ilonpitoon. Nyt kokemus ja mielenkiinto suuntautuvat kuitenkin yli oman ryhmän. Liikettä ja toimintaa on koko ajan, kierrellään erilaisissa paikoissa ja otetaan kontakteja vieraisiin tai puolittuihin ihmisiin. On tärkeää, että ympärillä on paljon ihmisiä, joihin syntyy aktiivinen tunnesuhde. Kun puhtaan seurallisuuden tilanteissa kyse on yksilön ja oman ryhmän välisestä suhteesta, parhaissa humaloissa painopiste siirtyy oman ryhmän ja ulkopuolisten väliseen suhteeseen.

”Siin istuskeltiin rannalla, juteltiin vieraitten kanssa. Se oli semmosta solidaarisuutta. Semmosta jonkinlaista yhteishenkeä vaikka olivat vieraita ihmisiä.” (T 3; M 21)

”Ehkä se et kaikil oli sama juttu, nyt päästää pois täältä ja nyt se elämä alkaa. Näki niit ilosia naamoja siel ympärillä, ni sitä tuntu et kuulu siihe joukkoo. Alko tuntuu et nyt on sillee onnelline.” (L 3; M 23)

Suhde omaan itseen, omaan tajuntaan tulee nyt myös jollakin lailla esiin.

”Semmonne viilis ettei täss köyhiä olla eikä kipeitä, ku niinki paljon tuli sitä rahaa käytettyä. Kai siinä jonkinlainen semmonen vapauden tunne oli vielä siihen aikaan.” (T 9; M 23)

”Sellasiakin fiiliksiä ettei välittäny mistään, se vaan niinku meni ja oli, sillai ett antaa mennä.” (T 8; N 21)

Puhdas hauskanpito syvenee silloin tällöin intiimin vuorovaikutuksen asteelle. Humala auttaa sovinnaisuuksien ylittämässä ja tärkei-

den asioiden esille ottamista. Parasta humalassa on rutiinien murtaminen, liikkuminen tasavertaisessa ryhmässä ilman johtajaa ja ilman riitaa, eri mieltä uskonnosta ja poliittikasta oleminen ilman, että tulee riitaa tai humalaisia sovintoja.

”Saa hyvää keskustelua aikaseks, semmosta mistä ei puhuta selvinpäin, jostain poliittikasta ihmiset ei paljon puhu eikä jostain uskonnosta, on ollut semmosistakin asioista kovaa väittelyä keskenämme, kuitenkin aina semmosta väittelyä ettei kukaan pahota mieltään eikä muisteta pahalla seuraavana päivänäkään.” (T 7; M 22)

”Pystyy keskustelemaan niist asioista kavereitte kanssa, mist ei selvin päin ikinä menis puhumaan.” (L 1; M 20)

Parhaan humalan erillinen koordinaatisto ilmenee erityisesti miehillä. Naisten kertomuksissa paras humala pysyy lähempänä samaa kuvailujärjestelmää kuin puhtaan seurallisuuden varaan rakentuva onnistunut juomistilanne. Miesten parasta humalaa kuvaava koordinaatisto avaa humalan maisemaan alueen, jossa etualalla on selvyiden maailmassa vain heikosti häämöttäviä elementtejä: rutiinien murtumista, autenttista kommunikaatiota ja vertaisryhmäsolidaarisuutta.

Ihannehumala

Ihannehumalaa koskeva kysymys tuotti yllätyksen. Oletimme sen tuottavan innoittuneita kuvauksia arkitajunnan ylittävistä toiveista, joissa puhtaimmin tulisivat esiin humalaan liittyvät kokemukselliset alueet. Kuvaukset olivat kuitenkin hämmennyneitä ja usein ylimalkaisia. Normaali ensireaktio oli kysymyksen vaikeuden toteaminen.

”Ihannehumala? Herrajumala, ei semmoista olekaan.” (T 14; N 21)

”Loppuu mielikuvitus kesken. Emmä tiedä.” (T 7; M 22)

Annetut kuvaukset olivat miltei suoria toisintoja onnistuneen juomistilanteen määritelmistä. Ne eivät käsittele arjen murtumista ja rutiinien rikkomista vaan pelkkää yhdessäoloa. Keskeisin haluttu vaikutus oli sosiaalinen vapautuminen ja hauskanpidon helppous, joka samastettiin liiallisen juomisen ja siitä aiheutuvien häiriöiden puuttumiseen. Rahat riittäisi-

vät ja krapulalta vältyttäisiin. Myös juomispaikkaa arvioidaan hyvin käytännöllisesti.

”Sellanen ettei tulis sitä väsymyshetkee eikä ois seuraavana aamuna krapulaa. Rahat ei loppuis kesken ja sais kai jatkuvasti sitä viinaa kaiken aikaa. Eikä sammuis kesken kaiken. Pääsis kunniallisesti kotiin nukkumaan.” (T 8; N 21)

”Se paikka missä ollaan, on monesti huolta että mites mä pääsen täältä vaikka kotiin. Täytyy olla semmone paikka mihin mä voisin jäädä vaikka yöks.” (T 5; M 22)

Ihannehumalaan liitetään kuitenkin enemmän seremoniallisuutta ja muita toimintoja kuin onnistuneen juomiskerran luonnehdintoihin.

”Esimerkiks jossain hyvässä ravintolassa, ensiks hyvää ruokaa ja hyvää viiniä ja hyvässä seurassa.” (T 10; N 20)

”Toine on ehkä semmone vaikka jossai kesämökillä, makkaran grillausta, kesänviettoa, uintia.” (T 3; M 21)

Mitään kovin hienojakoisia erotteluja esimerkiksi juomalajeilla ei kuitenkaan pyritä tekemään, eikä seremonioita ole liiaksi asti.

”Juoda jotaki hyvää, koskenkorvaa ja appelsiinimehua. Se tosiaan niinku maistuis siinä, että ei tarttis niinku väkisin juoda.” (T 9; M 23)

Ihannehumalat nousevat siis varsin arkisista kuvioista, ja niiden toteutumiskelpoisuutta arvioidaan suhteessa rahavaroihin:

”Se on aina hyvä humala jos sen saa halvalla. Se on yleensä omaisuuksien arvonen se hyvä humala. Viina on kallista.” (T 11; M 23)

”En tiijä, rahaa siihen vois kyllä lokahtaa.” (T 10; N 20)

Tyttöjen ja poikien humala

Edellä tyttöjä ja poikia ei ole pidetty erillään, vaan onnistuneen juomistilanteen ja ihannehumalan kuvailujärjestelmiä on kuvitettu vuoroin tyttöjen ja vuoroin poikien haastatteluilla. Tytöille alkoholi on yhtä yksiselitteisesti päihde kuin pojille, juomisen tavoitteena on vapautuminen estoista hauskanpitoon, ja hyvä juomistilanne määritellään humalahäiriöiden ja fysiologisten haittauserausten puuttumisena.

Itse asiassa yksi aineistomme kiinnostavimpia piirteitä on juuri se, että poikien ja tyttöjen puhutavat eivät poikkea toisistaan. Tiedämme,

että Suomessa kuten muissa maissa naiset juovat alkoholia paljon vähemmän ja että he suhtautuvat alkoholiin hivenen torjumemmin kuin miehet, vaikka miesten ja naisten asenteet ovatkin lähentyneet toisiaan viimeksi kuluneiden vuosikymmenien aikana (Simpura 1985). Tästäkin aineistosta käy epäsuorasti ilmi, että tytöt eivät juo yhtä usein yhtä paljon kuin pojat. Yhtä lukuun ottamatta kaikilla naisvas-taajillamme kuitenkin on kokemuksia myös rajusta juomisesta ja sen fysiologisista haitta-seurauksista, eivätkä ne ole mitenkään satunnaisia tai poikkeuksellisia. Ennen perheen muodostamista suomalaiset tytöt ja pojat noudattavat juomisessaan samoja kulttuurimalleja, olkoonkin että tytöt eivät juo aivan yhtä usein yhtä päistikkaa kuin pojat.

Tämä on sikäli tärkeä seikka, että se vaikuttaa juomisen sosiaaliseen säätelyyn. Alkoholin-käytön säätely liittyy kaikkialla miehen ja naisen väliseen suhteeseen, ja rajuin juominen on useimmissa kulttuureissa miesten keskeistä. Suomessa huomattava osa myös rajusta juomisesta tapahtuu sekaseuroissa ja parinmuodostustilanteissa.

Tyttöjen ja poikien puhetapojen perusyhtäläisyyden rinnalla aineistomme kuitenkin paljastaa yhden tärkeän eron. Pojilla parhaan humalan kuvaus viritti oman koordinaatistonsa, joka erkani puhtaasta seurallisuudesta ja hauskanpidosta kohti arjen murtumista. Tyttöillä tätä humalan toista paikkaa ei esiinny, vaan myös parhaan humalan kuvaukset pysyvät puhtaan seurallisuuden alueella.

Hauskuus, vapautuminen ja rajanpito

Suomalaisille kauppaoppilaille alkoholi on hyvin pelkistetyksi ja tiedostetusti päihde. Alkoholia juodaan sen vaikutusten vuoksi. Alkoholisti ei haluta tehdä pääasiaa, mutta tietoiseksi tavoitteeksi asetetaan humala.

Hyvä humala määritellään enimmäkseen sillä, mitä se ei ole. Humala on toisaalta arjen negaatio: se ei ole estoja, se ei ole arjen huolia. Mutta humala kumoaa arjen yksilöpsykologisesti, ei sosiaalisesti: humala ei ole juhlaa tai työn vastakohta. Toiseen suuntaan hyvä humala ei ole kontrollin menetystä.

Humalalla ei pyritä murtamaan arjen rajoja. Humalan tehtävänä on vapauttaa ihminen

estoista hauskanpitoon ja välittömään seurallisuuteen. Ydinkäsite on *hauska*, jolle annetaan kehämääritelmiä.

”Olis ihan hyvä meno päällä koko ajan. Muutenki hauskaa, ei ois ykstoikkosta.” (T 12; N 22)

”Hauska ilta, et muistaa vielä myöhemminkii ett sillo oli hauska ilta.” (L 5; M 24)

Hyvä humala voi kyllä olla vapautumista sosiaalisesta kontrollista. Mistään yhteisönvas-
taisesta uhmasta ei ole kyse, vaan livahtami-
sesta arjen kontrollin ulottuvilta.

”Ku mä oon kihloissa ja kaikkee muuta, kuulee sitte jälkeinpäin, ympäri maailmaa vaikka missä menis niin aina tulee joku tuttu vastaan. Kun rupee irrottelemaan niin aina kuulee jostain, ei ne niin kummosii mitä mä haluaisin tehdä mutta ei semmosta mahdollisuutta oo.” (T 2; M 22)

Jokunen haastateltava korostaa, ikään kuin periaatteen vuoksi, että hauskaa voi olla tai ainakin pitäisi voida olla ilman alkoholia. Hauskanpidossa alkoholilla on kuitenkin tärkeä tehtävä, sillä se vapauttaa yksilön pidikeistä.

”Se on se minkä takia mie sitä otan, ei niikää et käsillä on tekemistä, vaan se vapauttaa ittesä, kyl miun täytyy myöntää ettei muute osaa nii . . . viina ilma iloa on teeskentelyä . . . ei iha nii mut kuitekii et toisenlaine olo tulee.” (L 7; N 21)

Hauskuus on seurallista, mutta humala, joka siihen vapauttaa, on yksilöllinen. Halutut vaikutukset rajataan sosiaalisen sujuvuuden lisäykseen, ilman että arkitajunnan ja -elämän keskeisiä sääntöjä rikottaisiin. Alkoholi on sosiaalinen voiteluaine, mutta sitä tarkastellaan yksilön näkökulmasta. Yksin juominen ei ole hauskaa, mutta omaa humalaa tarkastellaan korostuneen fysiologisesti. Juomiseen ei liitetä sosiaalisia ennakkovalmisteluja tai rituaaleja, vaan jokaisen yksilön humala on yksin hänen.

”Ei sitä oikei voi suunnitella etukätee. Miun käsittääk-
seni alkoholin tehtävänä on vapauttaa ihmine ja sit kaikki syntyy. Jos mie lähen juomaan, vejän yhen pullon votkaa, ni en mie suunnittele etukäteen, en osaa kuvitella sellasta tilannetta.” (L 6; M 21)

Humalan hauskuuden avulla kyllä syntyy sosiaalista tunnelmaa.

”Jos on kuus ihmistä ja neljäl niist on hauskaa ni se tarttuu.” (L 4; M 22)

Myös humalan jälkipuinti luo yhteisyyttä. Hyvä humala on kuin itse tehty sarjafilmi, joka tarjoaa yhteisen keskustelun aiheita seuraavana aamuna ja myöhemminkin.

”Naureskellaan edellisiltä.” (T 11; M 23)

”Siit on niin paljo jälkeinpäin puhuttu ja naureskeltu.” (T 9; M 23)

Alkoholiin ja humalaan suhtaudutaan yksiselitteisen hyväksyvästi. Alkoholi on hauskuuden *väline*, ja sitä haluttaisiin annostella yhtä rationaalisti kuin mitä tahansa lääkettä. Annostelu on kuitenkin vaikeata, sillä humala vie mennessään. Alkoholi on hyödyllinen päihde, mutta sen vaikutuksia on vaikea säädellä. Onnistunut humala on kontrolloitua vapautumista estoista puhtaaseen seurallisuuteen. Vallitsee kontrollin ja vapautumisen kehä:

”Tietysti sekii (estottomuus) pitää hallita, mut jos sitäkii oikein hallitsee ni oha sekii esto.” (L 4; M 22)

”Siit tulee hyvä olo, ei liikaa, vähä vapautuu, kuitekii täytyy tietää se oma rajasa.” (L 3; M 23)

Kontrollin ja vapautumisen tasapaino on vaikea mutta mahtava saavutettava.

”Eli mä pystyn hallitsemaan liikkeeni, tiedän mitä mä teen, etten tee yhtään mitään typerää, mull on hyvä olo, ei tippaakaan paha ollenkaan, vähän semmonen kiva semmonen. Eiks tossa jo ole mahtavaa, kuka ton on saavuttanu, kuka pystyy saavuttaan, tosi harva.” (T 13; N 21)

Rajanpidon vaikeuden vuoksi humalan luoma seurallisuus on alati uhanalainen. Rajun humalan seuraukset ovat kuitenkin ikään kuin väistämättömiä harmejä, elämän tosiasioita. Niihin suhtaudutaan teknisenä eikä normatiivisena ongelmana. Liiallista juomista ei tuomita siksi, että se sinänsä olisi paheksuttavaa. Humaltuminen on kuin mikä muu haitta tai häiriö tahansa, joka sitoo huomion ikävällä tavalla yhteen tai kahteen ihmiseen ja vie kollektiivisen ilon. Siksi oman itsen ja toisten aiheuttamia häiriöitä pidetään täysin samanarvoisina.

Puhetapojen persoonattomuus on silmiinpistävää. Kyseessä voi olla suomalaisen huma-

laan tai peräti ajatteluun liittyvä seikka, yksilöllistymisen vaillinaisuus tai ambivalenssi. Toisaalta kyseessä voi olla kielellinen ominaispiirre, joka ei millään syvällisellä tavalla kuvasta kulttuurisia jäsenystapoja. Kolmanneksi kyseessä voi olla ikäkaudelle ominainen epävarmuus, joka ilmenee kielellisesti samaan tapaan kuin Jyväskylän puhesuomen projektin nuorimmilla informanteilla, jotka käyttävät puheen täytteenä paljon epävarmuussanoja (niinku, silleen, oikeestaan) (Mielikäinen 1980).

Alkoholia juodaan seurassa, mutta ei seuran vuoksi vaan seurallisuutta varten. Itse juominen ei ole sosiaalista vaan valmistautumista sosiaalisuutta varten. Kaikille koituu harmia, jos itse tai joku muu juo liikaa, mutta juomista ei säädellä kollektiivisesti. Rajanpito on yksilön varassa. Tähän liittyy, että liian juomisen raja asetetaan varsin ylös, niin että vältettäviä ovat ennen muuta runsaan juomisen ulkoiset, fysiologiset seuraukset.

Kun ulkoista sosiaalista kontrollia ei ole ja oma kontrolli voi pettää, krapulakin on siitä hyödyllinen, että se asettaa juomiselle ulkoisia, fysiologisia rajoja.

”Jos ne rapulat jäis pois, niin saattas mennä et tulisi otettua vielä enemmän, se nostas sitä rajaa sitte. Hyvä et tulee niitä rapuloita ni hyvän olon voi saaha vähemmälläkii.” (L 1; M 25)

Vaikka juomisen säätely on itse kunkin yksityisasia, kontrollin pettäminen ei sulje ketään ryhmän ulkopuolelle. Päinvastoin ryhmä hoivailee jäseniään tinkimättömän solidaarisesti ja jopa oman hauskanpidon kustannuksella.

”Kyl sit aina joku oli joka ei tienny kui paljo täs kestetään, täyty huoltaa, kulettaa sitä mukana niiku vähä väkisi ja tommosta. Mut nekii on ollu iha hyviä et ei oo ketää kohtaa jääny semmosta et kui totakii sai tossa hoivailla. Eihä sitä tienny nuorempanakaan et millo se sattuu omalle kohalle.” (L 8; N 28)

Ei myytti eikä riitti vaan rohto

Kauppaoppilaiden humala sijaitsee melkein yksinomaan välittömän vuorovaikutuksen alueella, ihmisten välisissä suhteissa. Miltei kokonaan ovat poissa suhde luontoon, viralliseen yhteiskuntaan ja oman sisäisen maailman elämyksiin.

Kaunokirjallisten humalakokemuksien keskeisenä piirteenä on Suomessa aikaisemmin ollut lähes mystinen suhde luonnonilmiöihin, varsinkin kesäaikana. Näistä kertomuksista luonto on totaalisesti poissa: saunomisen ja juhannuskokemuksen järven rannalla — perinteisen suomalaisen luonnonläheisyyden kulmakivet — täyttää nekin sosiaalinen maailma. Varsinaista aineistonkeruuta edeltäneessä koehaastattelussa 20-vuotias naisopiskelija tiivistää yleisen suhtautumistavan: ”Me ollaan liian nuoria, jotta meillä olisi minkäänlaista luontoon sulautumista. Koska luonto tarkoittaa metsää. Minulle luonto on minä. Tai kaupungin ydinkeskusta on tosi luontoa. Lähiö jossa asuin lapsena on keinotekoinen, se ei ole mitään.”

Toinen keskeinen perinteisten kuvausten piirre on ollut uhmakas suhde järjestykseen, vallanpitäjiin ja heidän edustajiinsa. Myös tämä piirre on kauppaopistolaisten kuvauksista täysin poissa. Selvyyden ja humalan maailmojen välillä ei ole vihamielistä suhdetta.

Omiin muistoihin, tunnelmiin, suunnitelmiin ja visioihin liittyviä elämyksiä kuvauksissa ei myöskään liiemmästi ole. Eräissä päihityksen lajeissa (esimerkiksi kannabiksen käytössä) varsin tärkeä saattaa olla suhde erilaisiin kulttuurituotteisiin, kuten musiikkiin. Arkitajunnasta poikkeavia, uusia välähdyksiä avaavia voimakkaita elämyksiä ei kertomuksissa kuvata muuten kuin suhteessa toisiin ihmisiin, ja niissäkin tapauksissa verhotusti ja epäsuorasti.

Kauppaoppilaiden humala ei ole uhmakas loikkaus tuntemattomaan. Ydinlause ei enää ole ”Mitä se minulle kuuluu mitä minä teen” vaan ”Ketä minä valvon kun valvon itseäni”.

Kauppaoppilaiden humala on etäänäntynyt kauas Aleksis Kiven arkkityyppisistä humaloista. Yhtä etäällä se kuitenkin on myös keskieuropalaisesta humalasta esimerkiksi sellaisena, kuin se ilmenee Wienin viinitarhojen ravintoloissa (Rotenberg 1985).

Heurigen-ravintolassa (tarhan yhteydessä sijaitseva ravintola, jossa juodaan satovuoden viiniä) perustavoite on kyllä sama kuin suomalaisilla kauppaoppilailla: puhdas seurallisuus ja hallittu humala. Juominen, humaltuminen ja humalan säätely ovat kuitenkin aivan eriasteisesti sosiaalisia prosesseja kuin Suomessa.

Humalan vaiheita erotetaan neljä. Ensimmäisellä vaiheella ei ole omaa nimikettä, vaikka sitä luonnehditaan ensimmäisen viinilasin aiheuttamaksi lämmön tuntemukseksi. Tässä ensi vaiheessa viiniä saattelevat erityiset Heurigen-ravintoloille tunnusomaiset ruokalajit. Tarkoituksena on vuorata mahalaukku, niin että alkoholin imeytyminen hidastuu. Monille tämä ensimmäinen vaihe on kylliksi.

Toinen vaihe on nimeltään *Schwipserl*, hilpeyden ja leikinlaskun vaihe. Tavoitteena on pysytellä tässä vaiheessa pitkän iltaa, samalla kun viinin juontia jatketaan. Tässä tarkoituksessa juomistahti säädellään tarkoin ja viiniin sekoitetaan vettä.

Kolmas vaihe on *Blau*, ja se on merkki siitä, että seurue on juonut liikaa viiniä. Hilpeys haihtuu ja keskustelu kääntyy surumielisempiin aiheisiin. *Blau*-tilaa ei pidetä tavoiteltavana, mutta sitä ei paheksuta. Vallalla olevan käsityksen mukaan on hyvin vaikeata ylläpitää *Schwipserl*-vaihetta, ja harjaantumattoman viinin juojan sallitaan luiskahtaa *Blau*n puolelle.

Yli *Blau*n rajojen ei humalan sallita mennä. Neljättä eli *Besoffen*-vaihetta luonnehtivat jo puheen kääntyminen kohti sammaltamista, haparoivat liikkeet ja melskeinen ilonpito. Jos seurueen jäsen ajautuu tähän tilaan, se on osoitus arvostelukyvyn puutteesta tai kokemattomuudesta. Jos kyseessä on turisti, hänelle naureskellaan. Jos alkuasukas eksyy *Besoffen*-humalaan, häntä paheksutaan.

Humalatilán arviointi ja säätely on tärkeä osa Heurigen-iltaa. Kuka tahansa osaa juoda itsensä umpihumalaan, mutta viinin kevyen huimauksen ylläpito vaatii taitoa ja itsesäätelyä.

Voimme tietysti epäillä, että Rotenbergin antropologinen kuvaus on idealisoitu. Silti wieniläisten humaltuminen poikkeaa tärkein kohdin suomalaisesta humalasta, vaikka perustavoite on samansuuntainen. Vaikka Heurigen-käynnillä viiniin suhtaudutaan nimenomaan päihteenä, alkoholi on ympäröivässä kulttuurissa ensisijaisesti ravintoaine. Toiseksi tavoit-

teltava humala asetetaan paljon alemmaksi kuin Suomessa. Kolmanneksi, ja tämä on periaatteellisesti kaikkein tärkein piirre, juomiseen liittyy paljon esivalmisteluja, sääntöjä ja rituaaleja. Humaltuminen on kollektiivinen prosessi.

Suomalaisilla kauppaoppilailla on vahva halu kontrolloida juomistaan, mutta ero wieniläisiin on sekä määrällinen että laadullinen. Siinä, missä wieniläiset suhtautuvat ymmärtäväisesti siihen, että joku lipsahtaa *Blau*n puolelle, suomalaiset katsovat pahoinvoinnin ja sammumisen kuuluvan alkoholinkäytön luonnollisiin ja väistämättömiin riskeihin. Vanhettessaan useimmat heistä oppivat säatelemään alkoholinkäyttöään yhä paremmin eivätkä enää oksentele tai väsähdä pöytään. Laadullinen ero on syvemmällä: Alkoholi on suomalaisille ennen kaikkea rohto, jolla valmistetaan omaa yksityistä minää seurallisuutta varten.

Kirjallisuus

Falk, Pasi & Sulkunen, Pekka: Suomalainen humala valkokankaalla — suomalaisen miehen myyttinen fantasia. *Sosiologia* 17 (1980): 4, 257—270

Mielikäinen, Aila: Pikapuhemuodot Jyväskylän puhekielessä. Teoksessa Mielikäinen, Aila (toim.): Nykysuomalaisen puhekielen murros. Jyväskylän osatutkimus. Raportti 1, s. 123—148. Jyväskylän yliopiston suomen kielen ja viestinnän laitoksen julkaisuja 20. Jyväskylä 1980

Kortteinen, Matti: Uusi yhteiskuntamuoto? *Sosiologia* 22 (1985): 2, 87—105

Mäkelä, Klaus: Alkoholitutkimus ja alkoholipolitiikka. *Sosiologia* 8 (1971): 4, 215—237

Paakkanen, Pirjo: Suomalaisen viinapään jäljillä — alkoholi suomalaisessa kaunokirjallisuudessa vuosina 1911—12 ja 1972. *Sosiologia* 20 (1983): 2, 89—101

Rotenberg, Robert: Viennese wine gardens and their magic. *East European Quarterly* 18 (1985): 4, 447—460

Simpura, Jussi (toim.): Suomalaisten juomatavat. Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja n:o 34. Jyväskylä: Gummerus, 1985

Viikari, Auli: Seitsemän veljestä ja suomalainen humala. Teoksessa: Pullon henki, mären sukupolven tervehdys tohtori Pekka Sulkuselle. S. 35—40. Moniste 1980

Virtanen, Matti: Änkyrä, tuiske, huppeli. Muuttuva suomalainen humala. Juva: WSOY, 1982.

English Summary

Klaus Mäkelä — Matti Virtanen: *Kauppaoppilaiden suomalainen humala (Commercial college students and inebriation — the Finnish way)*

The article examines the categories and contrasts in Finnish drinking habits whereby Finns define their relationship with alcohol and in terms of which their behaviour when drunk and their talk about drink are culturally comprehensible to other Finns. The study was conducted by interviewing 26 pupils (boys and girls) at commercial colleges in two medium-sized Finnish towns. The interviews, which were of the semi-structural type, were considered cultural products on a par with books, films or paintings.

Inebriation in commercial college students can be classified almost without exception in the field of direct interaction, that is, as intercourse between people. Contact with nature, organized society or the experiences of the inner self are almost totally excluded.

One of the main features of inebriation as portrayed in Finnish literature used to be the almost mystical relationship with natural phenomena, particularly in summer. In the students' accounts, though, the physical environment is almost totally absent: even the lakeside sauna and midsummer revelry — the cornerstones of traditional Finnish love of the countryside — are replaced by the social environment.

The other feature prominent in traditional descriptions was the defiant attitude to order, i.e. to authority and its

representatives. This, too, is absent from the students' accounts. There is no conflict in the relation between sobriety and drunkenness.

Likewise the students pay scant attention to reminiscing, moods, plans or visions. The relation to cultural manifestations, such as music, is very important in other types of intoxicification (e.g. with cannabis). The students do not talk of unusual intense experiences opening up new vistas, either, except in relation to other people, and even then only obscurely and indirectly.

Inebriation as experienced by the students is poles apart from the prosaic situation described by Aleksis Kivi. It is also very different from inebriation on the Continent, for example, in the 'Heuriger' (vineyard taverns serving new wine) of Vienna. The main purpose of drinking in these is the same as with the Finnish students, that is, to have a good time and achieve controlled drunkenness. However, drinking, getting drunk and regulation of the inebriation are completely different social processes in Austria and in Finland. Whereas the Viennese have sympathy for someone who happens to get 'blau', the Finns regard vomiting and flaking out as natural, unavoidable risks. As they grow older the majority of Finns learn to control their drinking better and no longer vomit or collapse at the table. The difference in quality goes deeper: for Finns, alcohol is primarily a drug taken to prepare the ego for being sociable.

Alkoholipolitiikka Vol. 52: 162—172, 1987